

ПРЕДГОВОР

Третият том от поредицата **“БАЛКАНИТЕ – ЕЗИК, ИСТОРИЯ, КУЛТУРА”** съдържа изследвания на участниците в международната конференция под този надслов, проведена от 14 до 15 октомври 2011 г. под патронажа на ректора на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”. Амбициите на организаторите научният форум да се наложи като форма на академичен диалог относно балканската история, езици и култура получиха успешна реализация и в третото му издание, в което участваха представители на едни от най-престижните университети и научни институции от България, Румъния, Гърция, Турция, Сърбия, Македония.

Представените в настоящия сборник статии (50) дават точна представа за водените дебати в рамките на четирите основни секции, в които протекоха заседанията на конференцията: *„Религия и държава през вековете”*, *„Общество, култура и религия”*, *„Културният фактор в езика”*, *„Социална и културна география”*.

Едни от основните проблеми, дискутирани по време на научния форум, са разисквани в статията на Даниела Виктория Буша, изнесена като пленарен доклад – *„Държава, религия, националност. Размисли относно Югоизточна Европа (XIX в. – началото на XX в.)”*. Авторката поставя акцент върху проекциите на „османското наследство” при формирането на националните държави на Балканите, наложили религиозния национализъм като определящ фактор в този небезконфликтен процес.

Публикуваните съпоставителни изследвания в първия раздел, очертават няколко тематични полета в широкия хронологически диапазон от античността до съвремието: религиозните вярвания и позициите на църковните структури спрямо властта и обществото през античността и средновековието (К. Доганджъ, Ив. Иванов, М. Младенов); взаимоотношенията държава – религия – общество в Османската империя и конкретно на Балканите, в Централна Европа и Русия (И. Казан, Кр. Мутаfoва, А. Андреев); религия, държава, обществено строителство и субсидии (А. Антонов); религиозният синкретизъм на Балканите и феноменът криптохристиянство (Р.-Д. Челару); статутът на православната църква от периода на османското господство до кардиналната промяна през 1947 г. (П. Петков, Л. Дончева); връзките между държавните институции, конституциите и статутът на религиозните структури (М. Йовевска); религиозната и национална идентичност на Балканите през XX в. и в процеса на глобализация (Д. Цитирига, М. Ласка, Фл. Ангел, Ст. Анчев, М. Велева).

Твърде широк тематичен кръг оформят и статиите от раздела *„Общество, култура и религия”*, посветени на: мястото на религиозните вярвания и религията в обществото и позициите на църковните структури (Ж. Жеков, Н.

Христова); магията и магическите практики във Византия (Д. Димитров); мотива за човекоядството в балкански средновековни текстове (И. Рашева) и символиката на куклите в празничния календар на Балканите (Р. Попов); османското наследство и националните „балкански” държави (Г. Я. Демир); опитите за предефиниране на македонската нация в бившата югославска република Македония (М. Михов); пъстрата картина на мултиетничното, мултикултурно и мултирелигиозно градско пространство на Балканите (М. Карамихова, В. Георгиева, Е. Курманци, Л. Дима, З. Д. Абаджъ, Х. Мевсим).

Основните акценти в изследванията (10) от раздела *„Културният фактор в езика”* са поставени върху: средновековните български, сръбски, руски книжовни и културни взаимодействия (Д. Кенанов, Н. Гавазова); етимологията и значението на титли в текстове от Първото българско царство (Н. Хрисимов); езиковите връзки и влияния на Балканите (А. Петрова, Хр. Марку, Р. Ламбру, С. Михайлеску, В. Петров); гръцкия език, европейската цивилизация и съвременния мултилингвизъм (Д. Румпос); академичната норма и реторичните структури в различни култури (С. Поповска, Д. Пирсл); езикът и културата на „другия” в училищата и университетите на Балканите и образователни политики на балканските държави (Ц. Иванова); предопределения историзъм на балканските литератури (М. Владева).

В предложените статии (12) от раздела *„Социална и културна география”* са засегнати актуални въпроси относно: географското пространство, културната идентичност и процесите на глобализация, и проекциите им в обучението по география, икономика и културен туризъм (Ст. Дерменджиева, П. Събева, Б. Димитрова); регионалното изучаване на културните специфики (Ф. Вартоломей, М.-Т. Андрей, Ц. Герасим, Ю. Армас, Ю. Поп, П.-С. Недеа); Запада и Изтока като географски и ментални конструкции (П. Парашкевов). Поставени са за обсъждане иновативни подходи (аграрните клъстери) и дискуссионни проблеми на социално-икономическата и електорална география в контекста на Балканите и конкретно на България (Ат. Дерменджиев, Ив. Марков, М. Пенерлиев, Д. Симеонов, Р. Янков).

Надяваме се настоящият сборник да бъде поредната стъпка в изясняването на сложната проблематика на историята, културата, езиците и литературата на Балканите, да „затвори” част от дискуссионните въпроси, но и да „отвори” нови. Най-вероятно част от изложените тези ще провокират дискусии в нашите научни среди поради твърде спорния си характер – тук те са оставени във вида, в който са представени, без намеса, корекции или критичен коментар от страна на редакционната колегия на сборника.

Красимира Мутафова